

آبادی

فصلنامه شهرسازی و معماری
سال هفدهم - شماره ۵۵
شماره بیستم دوره جدید
تابستان ۱۳۸۶ - ۳۰۰۰ تومان

Abadi

Quarterly Journal of Architecture
and Urbanism
Vol.17, No. 55
Summer 2007

موضوع ویژه: معماری و خانه

موضوع ویژه: معماری و خانه

سخن نخست ■ مصطفی کیانی ۴

نوشتاری بر پایداری اجتماعی در مسکن ■ ایمان رئیسی، مصطفی عباس زادگان، ابوالفضل حبیبی ۶

بررسی و مقایسه انعطاف‌پذیری در معماری مسکونی ایران و ژاپن ■ علیرضا عینی‌فر، حمیدرضا شایان، محمد قاری‌پور ۱۲

طراحی با نگرش به اقلیم در محیط‌های مسکونی؛ تجزیه و تحلیلی در شمال قبرس ■ دریا اوکتای/سید باقر حسینی، فاطمه نسبی، مهدی اخلاقی ۲۰

خانه، وارث خاطرات نسل‌ها ■ محمدمهدی محمودی، نیلوفر نیکقدم ۲۴

طراحی خانه در معماری راسم بدران ■ نرگس مروجی ۳۰

خانه‌های معاصر ژاپن ■ راب گرگوری، یوکی سامنر/بنفشه بیگری ۳۴

«جامعه-شهر»، پروژه‌ای برای شهر آینده ■ الناز صبوری ۴۰

انعطاف‌پذیری در طراحی مسکن حداقل ■ فرناز برهانی داریان ۴۸

تجربه‌های طراحی خانه در معماری امروز ایران ۵۴

تجربه‌های طراحی خانه در معماری امروز جهان ■ حمید حسینمردی، نرگس مروجی ۷۰

محیط و خانه‌سازی خودکفا ■ آرزو صدوقی، سید مجید مفیدی شمیرانی ۸۶

کیفیت در مدیریت پروژه ■ استیون وانگ، مایکل ایوانز/سید حسین دیانت ۹۲

آکوستیک در تالار ■ زهرا قیابکلو ۹۶

آسیب‌شناسی انبوه‌سازی مسکن: تحلیلی بر الگوی فضایی بلندمرتبه‌سازی در مناطق شهر تهران ■ مجتبی رفیعیان، کیمیا حدادان ۱۰۲

لزوم بازنگری در سیاست‌های مسکن ■ عباس فولاد، جلال کامران‌نیا ۱۰۸

یافت فرسوده و سیاست‌های بهبود کیفیت مسکن ■ سید رضا شفیع‌نسب، فرانک کلابی ۱۱۲

گفتگو با سید محمد بهشتی: خانه و فرهنگ ایرانی ۱۲۰

نشستی درباره طراحی خانه در ایران ■ علی اعطا، حمید حسینمردی ۱۲۴

در جهان معماری ■ فاطمه نسبی ۱۳۰

خانه خوداتکا ■ محمد خبازی ۱۳۴

گزارش‌ها ۱۳۸

کتاب ■ بنفشه بیگری ۱۴۲

خانه

وارث خاطرات نسل‌ها

The House, Heir of Memories
for Generations

Written by: **Mohammad Mehdi Mahmoudi**
Niloufar Nikghadam

Abstract:

Throughout history, "settlement" has been one of the most important needs of mankind. In every country with respect to culture, climate and traditions, a special form of settlement has taken shape. But, despite this, different nations have used the same fundamental criteria for the design of their houses. Although human beings do not come from the same religion or nationality, and sometimes live far from each other with different life styles, but their spiritual world, thoughts, needs, inner values, their sub-conscious world, takes shape in similar manners. Therefore, most of the hidden meanings of the traditional houses of different nations, in this global village, is similar, and they respond similarly to some basic values, although their external form differs from each other. This meaning, is the spirit which is awakened. The physical structure of the building should come alive, a meaning which is forgotten in present world. In other words, a house is not simply the composition of beautiful geometric masses, it needs spirit to come alive.

▲ DPLG. from UPA University of Toulouse in France, Associate Professor in Fine Arts College of Tehran University.

▲ ▲ M.A. in Architecture from Tehran University, A Member of the Scientific Board of Islamic Azad University, Tehran Southern Unit.

نویسندگان: محمد مهدی محمودی ▽ نیلوفر نیکقدم ▽

«من از این خانه پر نور به در می‌نروم   من از این شهر مبارک به سفر می‌نروم
منم و این صنم و عاشقی و باقی عمر   من از او گر بکشی جای دگر می‌نروم»

مولوی

مقدمه

در طول تاریخ، سکونت یکی از مهم‌ترین نیازهای انسان بوده است. در هر سرزمین با توجه به فرهنگ، آیین، اقلیم و نحوه معیشت مردم، فرم و الگوی خاصی از سکونت به وجود آمده، اما معیارهای اصلی طراحی مسکن در بین اقوام مختلف به طور مشابه به کار رفته است. زیرا علی‌رغم اینکه تمام انسان‌ها، هم‌نژاد و هم‌مذهب نیستند و اغلب کیلومترها دور از یکدیگر و بسیار متفاوت زندگی می‌کنند، تفکر معنوی، پندارها، نیازها، ارزش‌های ذاتی، خواسته واقعی و آنچه در ناخودآگاه ذهن، جوهره و مفهوم درونی آنها شکل می‌گیرد یکسان است. لذا در نهایت بسیاری از معانی نهفته در خانه‌های سنتی اقوام مختلف در این دهکده کوچک جهانی، یکسان و به پاره‌ای ارزش‌ها پاسخی مساوی داده، اگرچه پوسته ظاهری آنها به ناچار در هر مکان و زمانی با توجه به فرهنگ و بینش جامعه متفاوت بوده است. این معنا، روحی است که اگر دمیده شود کالبد بی‌جان بنا زنده می‌گردد، مفهومی که این روزها انسان‌ها در خلوت سرگشته و گمشده خود می‌جویند ولی در خانه‌های سرد و خاکستری خود نمی‌یابند. به عبارتی مسکن فقط ترکیب احجام زیبای هندسی نیست و باید روح در آن دمیده شود تا زنده گردد.

حکایت بهشت در بهشت، حکایت جانماز مادر بزرگ بود بر روی باغ گل سرخ قالی اتاق که با ارسی‌های چوبی رو به حیاطی کرده بود که از پشت شیشه‌های آبی و زرد و قرمز، باغچه و چهار سرو چهار گوشه حوض آن، پاک و خاطره‌انگیز به نظر می‌آمد و حس پاک و تقدس با آرامش و خنکی نسیمی که از خاک نم‌خورده به مشام می‌رسید در هم می‌آمیخت. هر اتاق با حضور رنگارنگ قالی، تنوعیگر بهشت کوچکی بود که از درهای چوبی به حیاطی که قلب خانه بود گشوده می‌شد کمی دورتر و پشت دیوارهای کاهگلی خانه که زنده بودند و نفس می‌کشیدند کویر جهنمی، جبار و بی‌گذشت حضور داشت و اینگونه

(۲) میلان داخل یک خیمه در مغولستان

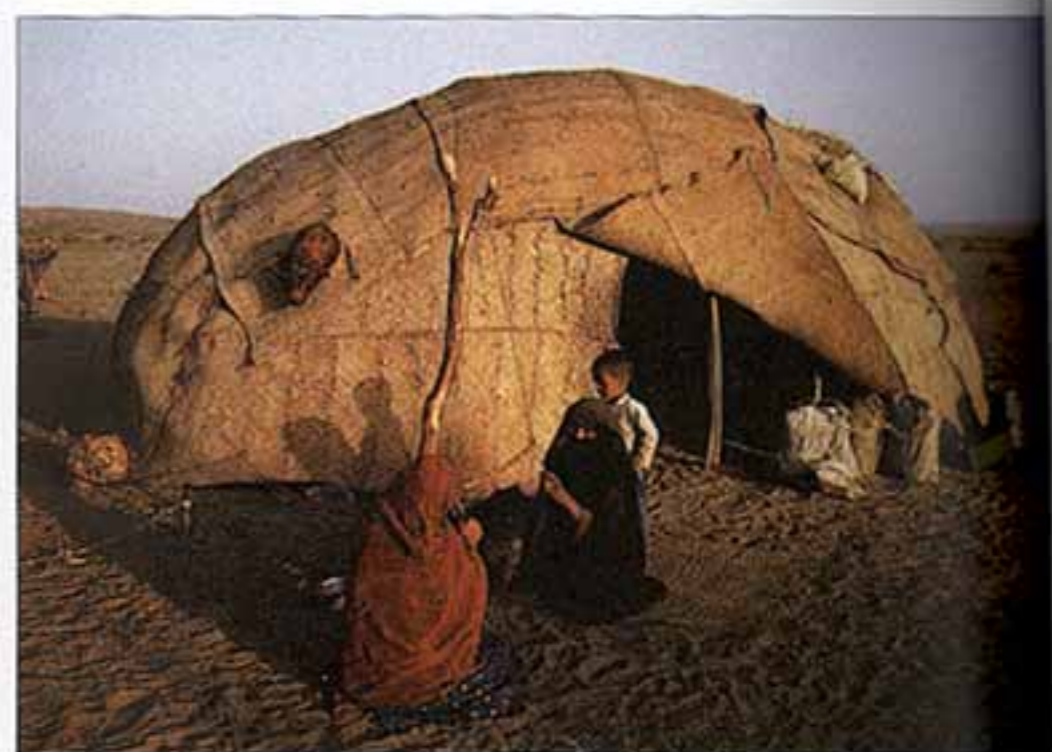
(۱) مجموعه خیمه‌های مسکونی در مغولستان

(۵) حوضخانه خانهای در کاشان

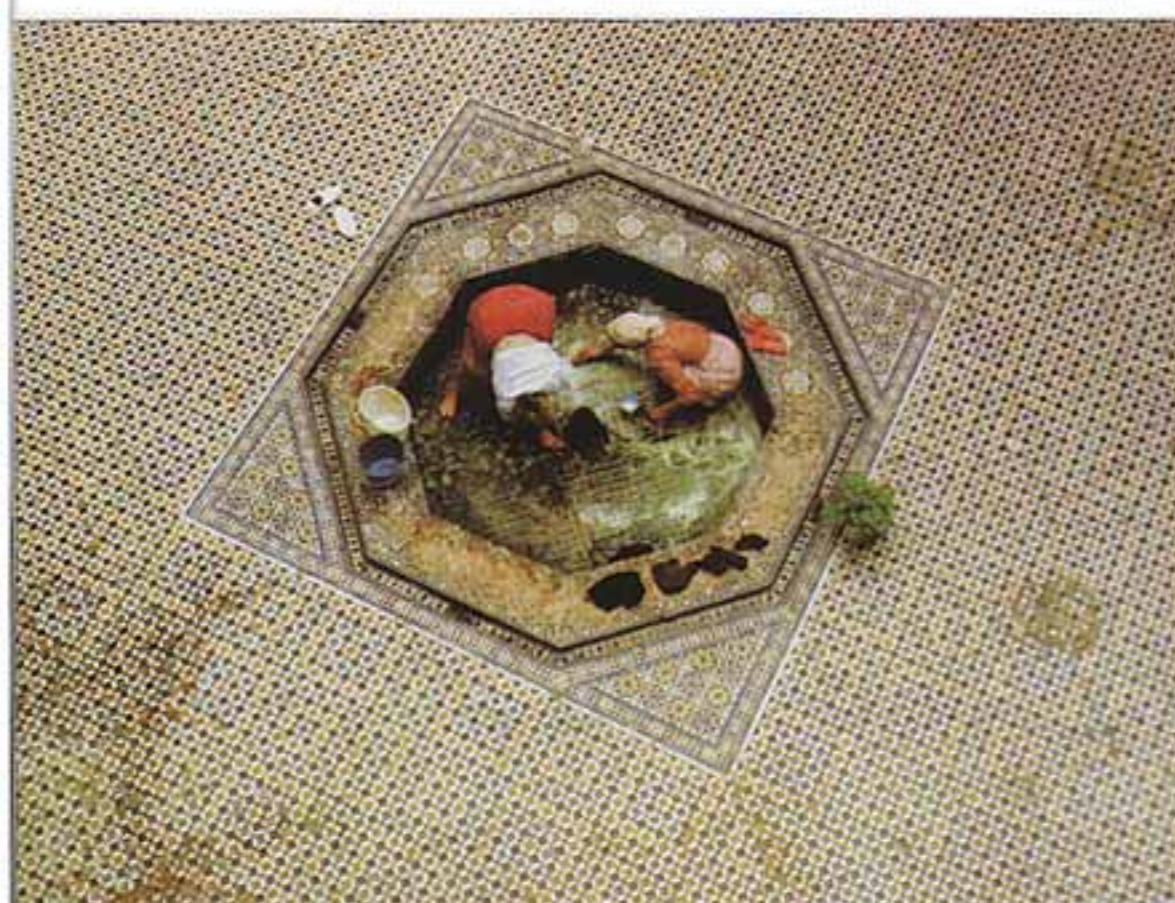
(۴) لانه یک پرستو در پناه سقف یک خانه

(۳) چادر عشایر بلوچ

باغچه نامرتبی که همیشه گل است، بوی خاک مرطوب، نعنای و گل درخت بهار نارنج می‌دهد. نرده‌های بلند و آبی کمرنگ‌شان گویی گیاهان را در قفس می‌گذارد، درهای بلند با لنگه‌های پوشیده‌شده از گل‌های خشک‌شده قدیمی، گویی اثر بهاری بسیار دور و کهن را بر خود دارند. به نظر می‌رسد در اینجا هیچ چیز به جز در خاطرات و خواب و خیال وجود ندارد. (ژروم وژان نارود)^۲

«به چشم کودک ده ساله‌ای که من بودم هنوز خانه ما رو به چهار سوی جهان درجه‌هایی با شیشه‌های آبی داشت هنوز اردک از آبگیر می‌رویید» ان «دربورا»

(۶) حوض حیاط خانهای در شهر فاس

(۷) طرح خیالی خانه از حسن فتحی

بود که مفهوم سرپناه در عمق ذهن و روح هر کس معنا می‌یافت و حس امنیت و آرامش در لحظه به لحظه حضور در خانه تامین می‌شد.

«در درون‌گرایی خانه‌های ایرانی جوهر زندگی به صورت محافظت‌شده جریان دارد با حصاری که بیرونی است و به کوچه و محله تعلق دارد، اما پشت این پرده و در درون، عناصر ساختمانی با تمام ویژگی‌ها و ظرافت و تزئین خود بروز می‌کنند و با آب و درخت و دیگر عناصر درونی به زندگی انسان‌های مستقر در آن غنا می‌بخشد هر خانه جهانی کوچک و حریمی است که پیوسته خانواده را دربر دارد. حیاط مرکزی نقطه ثقلی است که مجموعه کثرت‌ها را وحدت می‌بخشد آب به عنوان آینه آسمان و مظهر صافی، پاک و تطهیر، در مرکز آن نشاندگی شده است. زندگی و حیات همچنان ریشه در آب دارد و این نگین در کمیت مختصر، در خانه‌های ایرانی و در فرهنگ نیاکان ما، تا بنان حد کیفیت معنوی یافته که با آن وضو می‌سازند و عبادانه نماز و شکرانه به جا می‌آورند»^۱

کف سنگ حیاط و کوچه که نشان از طبیعت و سرسختی داشت، خاک سرخ کویر که تبدیل به خشت و بنا می‌شد درخت کهنسال که آسمان را بر فراز سر خود می‌افراشت، با زندگی انسان همراه بود و او را با طبیعت مانوس می‌کرد و با نماد آشیانه‌ای با آرامش و معنویت شکل می‌گرفت.

انسان در آن کوچه‌های خلوت تنها نبود، پشت هر دیواری آشنایی بود و یار و غمخواری. در آنجا دوستی‌ها قوت می‌گرفت و به انس و علاقه و محبت تبدیل می‌شد و گاهی به عشقی پاک و آسمانی و اینگونه برای هر فرد خاطرات گوناگونی شکل می‌گرفت که نهایتاً سبب ایجاد حس تعلق به مکان می‌گشت.

زندگی در گوشه‌گوشه‌خانه که خاطرات کودکی در هر طاقچه و صندوقچه و پستویش شکل گرفته بود جریان داشت و بخش عظیم و دل‌انگیزی از خاطره‌های مشترک و فرهنگ خویشاوندی در این کالبد زنده می‌ماند.

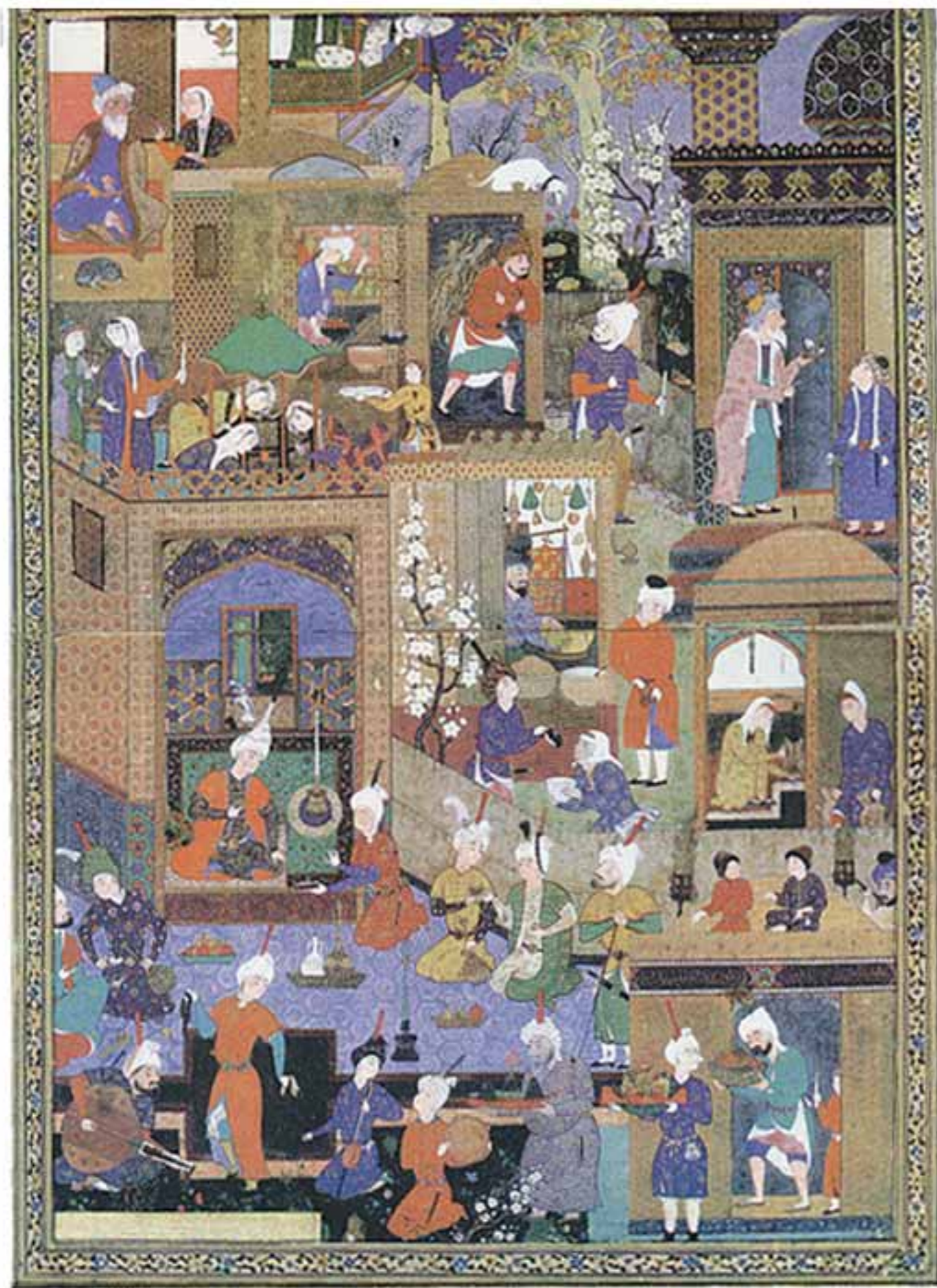
هر فضایی مفهومی داشت، از هشتی کوچک ورودی گرفته تا ایوان و حیاط و از سه دری و پنج دری گرفته تا سرداب و حوضخانه. روش طراحی حدود و مرزها را تعیین می‌کرد، فضاهای پاک را از فضاهای ناپاک دور و فضاهای درونی را از فضاهای بیرونی مستور. جایگاه خلوت بزرگان را از محل بازی کودکان محفوظ و مکان پخت‌وپز را از استراحت جدا. هر فضایی آنطور خلق می‌گردید که بهترین مکان برای انجام عملکردهای خود بود، توان و ناتوانی، نیازها و خواسته‌های انسان در مقیاس و اندازه او طراحی می‌شد اگر بر زمین می‌نشست ابعاد و محل درها و پنجره‌ها برای او شکل می‌گرفت تا سرسبزی حیاط را ببیند رابطه بصری هر اتاق و حیاط الهی و آسمانی بود و وقتی درها را باز می‌کرد گل و سبزه و درخت و آب را به خانه می‌آورد و وقتی می‌بست خاطراتش همراه معنویت و همچون شعری از فراسوی شیشه‌های رنگی درها شکل می‌گرفت.

در مناطق کویری ایران هدف معمار در نحوه طراحی مسکن سنتی با توجه به اقلیم گرم و خشک، خلق فضاهایی بود با تاکید بر ایجاد حس آسایش و آرامش و امنیت. برای نیل به چنین دیدگاهی ولی با اقلیمی متفاوت در شمال ایران در دشت‌ها و کوهپایه‌های گیلان و مازندران معماری به شکل دیگری به وجود آمده است.

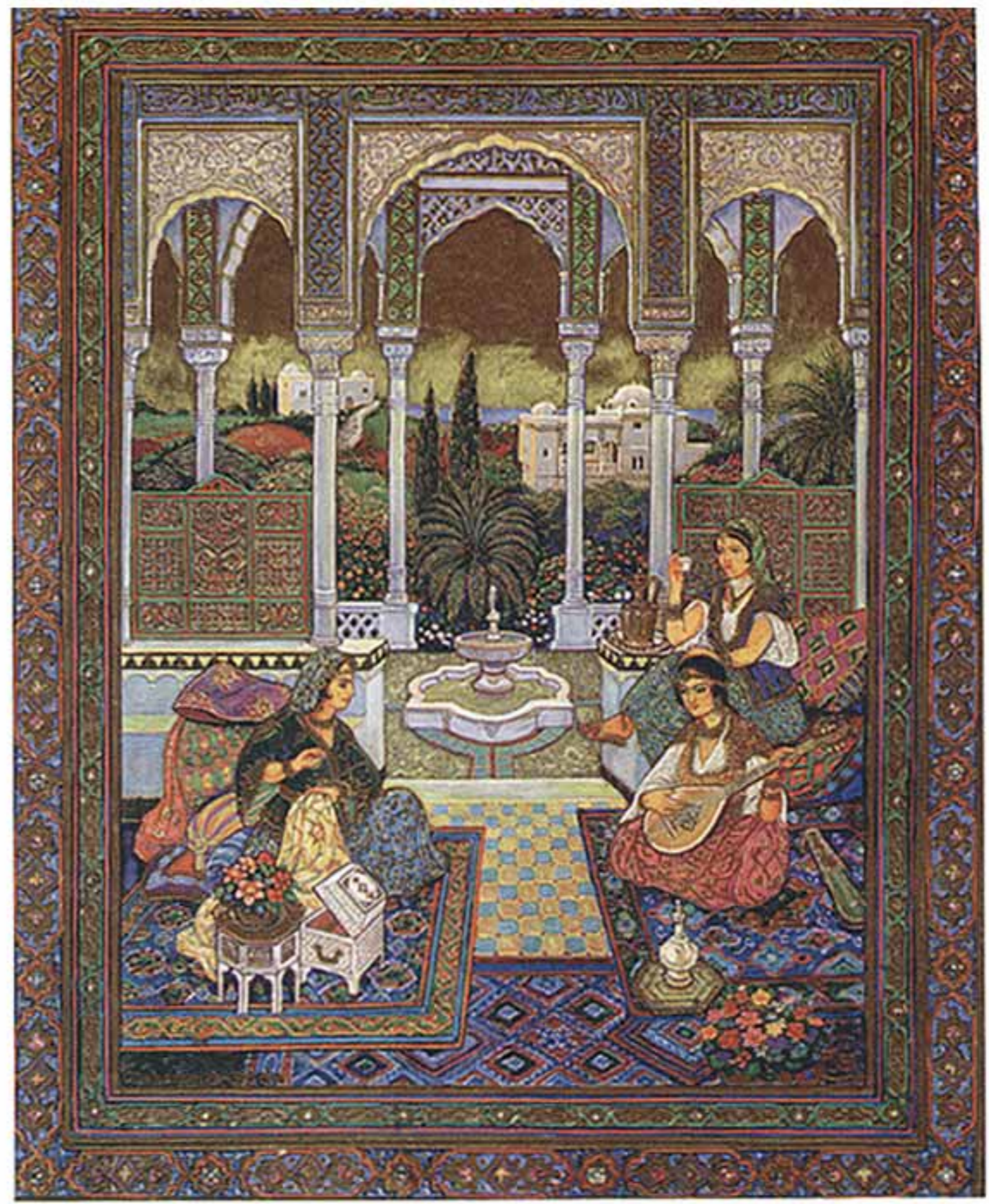
طبیعت زیبای آن مناطق که تجلیگاه بهشت در زمین است نیازی به استعارات و خلق عناصر طبیعی ندارد، در آنجا معمار با خلق نوع خاصی از الگوی سکونت، سبزی طبیعت، خنکی رود و عطر شیرین هوا را به زندگی ارمغان می‌دهد.

ایوان‌ها به دو شکل متفاوت یکی از بیرون در چهار سوی فضاهای بسته و دیگری در دل خانه و بین اتاق‌هایی است که به شکل تعلق آنرا احاطه کرده‌اند این فضای نیمه‌باز که قلب خانه است و ظاهراً عامل ارتباطی فضاهای بسته به نظر می‌رسد بخش اصلی و مهم خانه را به وجود می‌آورد. این ایوان‌ها با کف چوبی و سقف گالی‌پوش به نرمی و مهربانی انسان را از تابش آفتاب و باران محافظت نموده و از آن طرف نرده‌های ظریف چوبی با طبیعت به گفتگو می‌نشینند.

در اینجا نیز مانند حیاط منازل کویری قلب خانه فضایی سبک، سیال و بهشت‌گونه است که اگرچه در آنجا گودال باغچه‌ها برای تلطیف حرارت و گرما به عمق خاک پناه برده‌اند در اینجا ایوان‌ها برای تعدیل رطوبت و برخورداری از موهبت باد، بالاتر و به صورت معلق قرار گرفته و عبور از فضای سبز حیاط به آنها با پلکانی سبک و آشکارا بر روی نما صورت گرفته که این انتقال به شفاف‌ترین حالت ممکن سبزی و طراوت را همراه با باد معطری که از شالیزار برخاسته، آرام به قلب زندگی آنها می‌برد. حرکت هوا و عبور نسیم خنک در زیر کف چوبی و سبک ایوان با رطوبت و سبزی و طراوت مه صبحگاهی در هم می‌آمیزد و این سرا چون قایقی شناور با پیچ و تابی موزون در بهشت سیر می‌کند.

خانه در میناتور ایرانی

خانه در میناتور الجزایری

به وجود می‌آورد که تناسب آنها هماهنگی زیبایی با ابعاد قالی‌های ایرانی داشت و شاید اندازه قالی بود که از شکل اتاق پیروی می‌کرد. همانند ابعاد زیرانداز حصیری که زنان روستایی در نقاط شمالی کشور می‌بافتند و با آنها به اتاق‌ها روح و رنگ و در عین حال آرامش می‌دادند.

همان‌طور که در و پنجره خانه کویری و نرده ایوان خانه شمالی به طریقی طراحی گردیده که در حالت نشسته، به راحتی نظاره‌گر حیاط و طبیعت هستیم، خانه سنتی زاین نیز برای همان حالت انسان طراحی شده و درها، پنجره‌ها و طاقچه‌ها به روشی قرار گرفته‌اند که هم آثار هنری داخل خانه و هم باغ بیرون به خوبی قابل رؤیت باشند در تناوب همین دیدگاه در خانه‌های مدرن امروز زاین هنوز در و پنجره و مبلمان برای استفاده و دید مطلوب انسان نشسته بر زمین طراحی می‌شوند.^{۱۰۰۰}

مفاهیم و مبانی طراحی مسکن برای ایجاد فضایی مناسب، جهت تأمین نیازهای روحی و معنوی در جوامع مختلف قابل تعمق و بررسی می‌باشد در کشورهای مسلمان نیز معیارها و ارزش‌های فرهنگی و دینی بر روح مجتمع‌های مسکونی تأثیر داشته است. در این کشورها طراحی خانه، فرم‌های گوناگون اما مفاهیم یکسانی دارد. مثلاً در خانه ایرانی، رعایت حریمیت را در متفاوت بودن صدای کلون در برای زنان نسبت به مردان و نوع ورود از هشتی به دالان و به خانه و نیز جنا کردن حیاط‌های اندرونی و بیرونی در یک سطح را می‌بینیم. نادر اردلان در کتاب حس وحدت در خصوص درونگرایی و رعایت حریم‌ها در خانه‌های ایرانی چنین گفته: «درست همچنان‌که زندگی خانوادگی با دوایر هم‌مرکز حریم‌های انفرادی‌اش، خارج از دیدگاه عموم است، خانه حیاطدار نیز خود را از چشم جهان بیرون پنهان می‌دارد و حرمت آن دایره درونی را پاس می‌دارد. میان خانواده اما رشتی از مناسبات مشترک نشوونمو می‌یابد که حیاط مرکزی نماد آن است. این حیاط خود واسطه‌ای است تا جهت معنوی خانواده معین شود و هویت خصوصی خانواده محقق گردد.»^{۱۰۰۱}

طراحی در بافت سنتی و قدیمی شهر اسلامی و در عین حال مدیترانه‌ای الجزیره، بدین صورت

در خانه‌های زاینی علی‌رغم تفاوت آیین و دین و فرهنگ مردم زاین با ما ایرانیان، همین نحوه نگرش در خانه‌های سنتی آن دیار نیز دیده می‌شود که تمایل به تلفیق فضاهای سکونت با طبیعت را دارد. زاینی‌ها اعتقاد دارند که هر عنصر یا پدیده در طبیعت مانند کوه‌ها و سنگ‌ها و آبشارها و حتی درختان جلوه‌گاه حضور خداوند بوده و هر عنصر به شکل طبیعی خود مورد احترام و زنده‌کننده حس تحسین است. لذا در نحوه نگرش مسکن فضای درونی از فضای بیرونی جدا نبوده، بلکه عناصر آن پیوسته می‌باشند و با ایوان باریکی که مانند نوعی فضای انتقالی از درون به بیرون خانه عمل می‌کند به هم مرتبط می‌گردند.

این ایوان باریک در حد فاصل فضای بیرون و داخل قرار دارد، به طوری‌که در موقع باران نیز مرطوب می‌شود. حیاط مسکن سنتی در زاین غالباً با شن سفید و سنگ‌ریزه‌ها پوشیده شده و برای قدم زدن در حیاط، سنگ‌هایی با فرم طبیعی مسیر عبور را نشان می‌دهد.

زاینی‌ها منظره باغ را در فضای درونی خانه حتی در وسعت بسیار کوچک ایجاد می‌نمایند که ویژگی عمده آن استعاری بودن کامل اجزا می‌باشد در این روش سنگ‌ها و صخره‌های کوچک نشانه کوه و شن سفید نماد سطح موج آب دریا است. این هنر حکایت از تحقق مناظری است که انسان هر چه به آنها بنگرد، شکوه، وسعت و عظمت طبیعت را در ابعاد کوچک و محدود در خانه خود می‌بیند استفاده از بیمانه و تاکید بر ابعاد و دید انسانی در آفرینش فضاهای چندمنظوره از دیگر دیدگاه‌های مشترک نهفته در معماری سنتی مسکونی زاینی و ایرانی است.

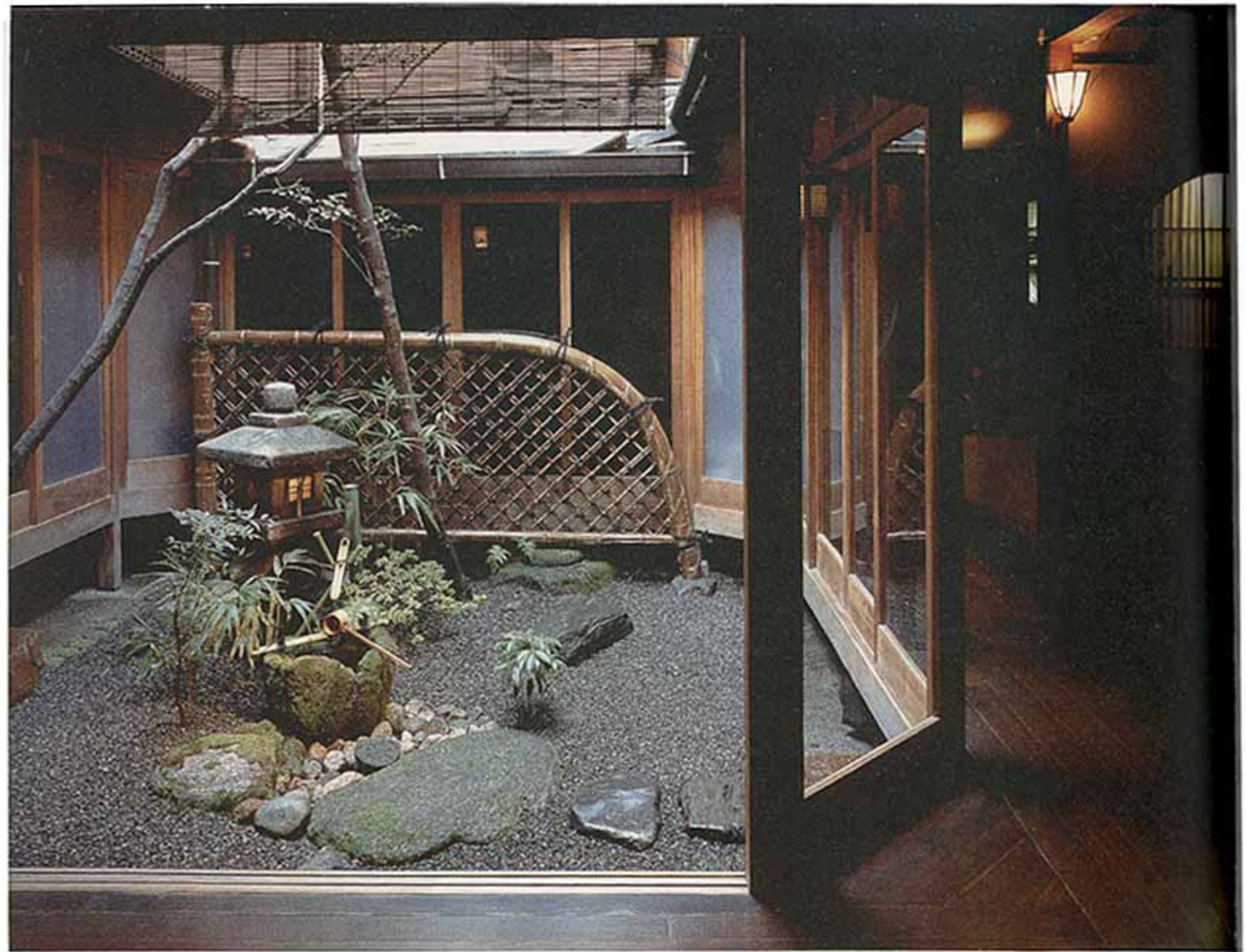
در گذشته، فضاهای داخلی خانه زاینی از هم جدا نمی‌شدند و اتاق‌های چندمنظوره را ایجاد می‌کردند ضمناً با وجود استفاده از ناتانی برای پوشش کف به منظور رعایت تناسب و اقلیم، ستون‌های داخلی نیز تأثیر مستقیمی بر تقسیم‌بندی فضاها داشتند.

در خانه‌های کویری نیز استفاده از پنجره با ابعاد یکسان، اتاق‌های سه‌دربی و پنج‌دربی را با بیمانه‌ای

ایوان این فضای نیمه‌باز قلب خانه است و بخش اصلی و مهم آن را به وجود می‌آورد.^{۱۰۰۲}

طبیعت زیبای مناطق شمالی ایران تجلیگاه بهشت در زمین است و نیاز به استعزات ندارد.

من در این خانه به گمنامی نمناک علف نزدیکم
من صدای قدم خواهش را می‌شنوم
و صدای گفش ایمان را در کوچه شرق
روی آواز انارستان‌ها
(اسهراب سپهری)

(۱۲۰) زایش‌ها منظره باغ را در فضای درونی خانه حتی در وسعت بسیار کوچک ایجاد می‌نمایند

بوده است که مردان در کوچه‌ها و گذرهای عادی شهر تردد و وارد خانه می‌شدند ولی عبور و مرور زنان از طریق گذرهای تعریف‌شده بر پام‌ها صورت می‌گرفت. آنان از مسیر ورودی‌های پام‌ها به خانه می‌رفتند اهمیت این جناسازی و ارزش این ورودی‌ها به قدری جدی و قدرتمند بود که خلق دو معبر شهری را در دو ارتفاع مختلف برای زنان و مردان سبب گردید و تأثیر آن در طراحی مسکن به ایجاد الگوی خاصی از خانه انجامید که در آن اندرونی و بیرونی در سطوح مختلف ارتفاعی از هم جدا می‌شدند.

رعایت و معیارهایی که در گذشته زندگی را دلپذیر، خاطره‌انگیز و امن کرده است نیاز انسان امروزی نیز می‌باشد معماری مسکونی امروز نه تنها خواسته‌های اولیه روحی و معنوی انسان را مانند رعایت حریمیت، بهره‌گیری از عناصر طبیعی، مسالمت و تلفیق با محیط، توجه به پیوند نسل‌ها، تقویت تعامل اجتماعی، ایجاد حس آسایش و احترام را نادیده می‌گیرد، بلکه مخرب جامعه بشری نیز محسوب می‌شود.

متأسفانه علی‌رغم اینکه تکنولوژی امروز می‌توانست با به کارگیری دیدگاه‌های غنی معماری گذشته به تعادل آداب سکونت و نیز به استفاده صحیح از منابع طبیعی و حفظ محیط زیست کمک کند، با دیدگاه‌های نابجا، باعث تخریب فرهنگ گذشته و منابع طبیعی گشته است. معماری مسکونی ایران که در زمان خود بسیار پیشرفته و باشکوه بوده از هفتاد سال پیش همزمان با افتتاح اولین دانشکده معماری و ورود تحصیلکردگان ایرانی و خارجی به عرصه فعالیت و با اهمیت دادن به عملکرد و اقتصاد زودرس به سمت ویرانی افول نمود، زیرا معماران تحصیلکرده، تکنولوژی روز را به معماران سنتی انتقال ندادند و نتیجتاً آنچه ساخته شد یا تکرار خانه‌های سنتی توسط معماران سنتی بود و یا رواج مسکن انبوه برگرفته از الگوهای ناقص خارجی توسط دانش‌آموختگان دانشگاهی و سپس واژه خانه ارزان قیمت در مسیری اشتباه افتاد و تبدیل به مسکن کوچک شد که جوابگوی مسائل اجتماعی یک خانواده و لذا یک جامعه نبود.

در گذشته اگر خانه کوچکی وجود داشت خانه‌ای بود با تمام اجزای لازم و فضاهای ریز و درشت و مفاهیم تعریف‌شده در حد وسیع یک خانواده که به نسل بعدی نیز منتقل می‌گردید ولی پیامد مسکن ارزان قیمت امروزی و جابه‌جایی‌های پیاپی در اثر کوچک بودن آن و بزرگ شدن خانواده، معضلات اجتماعی بسیاری چون نداشتن حس تعلق، احساس تنهایی و نداشتن آشنا و همسایگان را دارد. ضمناً عمر کوتاه مسکن نیز از دلایل بی‌ثبات شدن یک خانواده در یک محل می‌باشد که منجر به نداشتن خاطرات مشترک نسل‌های مختلف می‌شود. عمر مسکن باید طولانی‌تر از عمر انسان باشد تا نسل بعدی یک خانواده وارث آن شود و تمام فرهنگ و آداب و خصوصاً خاطرات گذشته را همراه خود، چون میراثی ارزشمند حفظ کند و رابطه نسل اول با نسل سوم را نگه دارد. اما امروزه نداشتن رابطه بین این دو گروه سبب تنهایی، کسالت و ایجاد حس بی‌په‌ودگی برای اولی و نیز بی‌هویتی و بی‌پشتوانگی برای گروه سوم شده است.

پرهیز از ساخت در سطح زمین و عدم ارتباط با طبیعت صرفاً به جهت برطرف نمودن اشراف، استفاده از مصالح نامناسب بدون در نظر گرفتن مسائل زیست‌محیطی و اقلیمی و همچنین ناهماهنگی با هویت بافت، از جمله معضلات معماری مسکونی امروز ایران است. بلندمرتبه، انبوه‌سازی و سرعت در ساخت ضرورت جامعه امروز است اما در این میان انسان و نیازهای فردی و اجتماعی او نباید فراموش شود. اینکه در گذشته هر خانه‌ای درون‌گرا و محرم و در کنارش زندگی‌ها جمعی بود، اما امروزه انسان‌ها با هم و در مجموعه‌های بزرگ ولی تنها زندگی می‌کنند، سوال وهم‌آور غم‌انگیزی است که بی‌پاسخ مانده و اینکه چرا در گذشته با دانش کم، معماری شگفت‌آوری خلق می‌شد، کاملاً اقتصادی در جهت پایداری محیط زیست و منابع طبیعی، اما امروز با علم و تکنولوژی پیشرفته، بناهایی ساخته می‌شوند که مخرب طبیعت و غیر مسئولانه و غیر اقتصادی‌اند نه‌ایاً مقوله‌ای مبهم و نامعلوم است.

شاید زیستگاه‌های هزاران ساله نیاکان به ما بیاموزند که آنها در محل سکون خود هیچ اثر ضد محیط زیست برای آیندگان باقی

(۱۲۱) در خانه‌های مدرن امروز زاین هنوز در و پنجره و میلمان برای استفاده و دید مطلوب انسان نشسته بر زمین طراحی می‌شود.

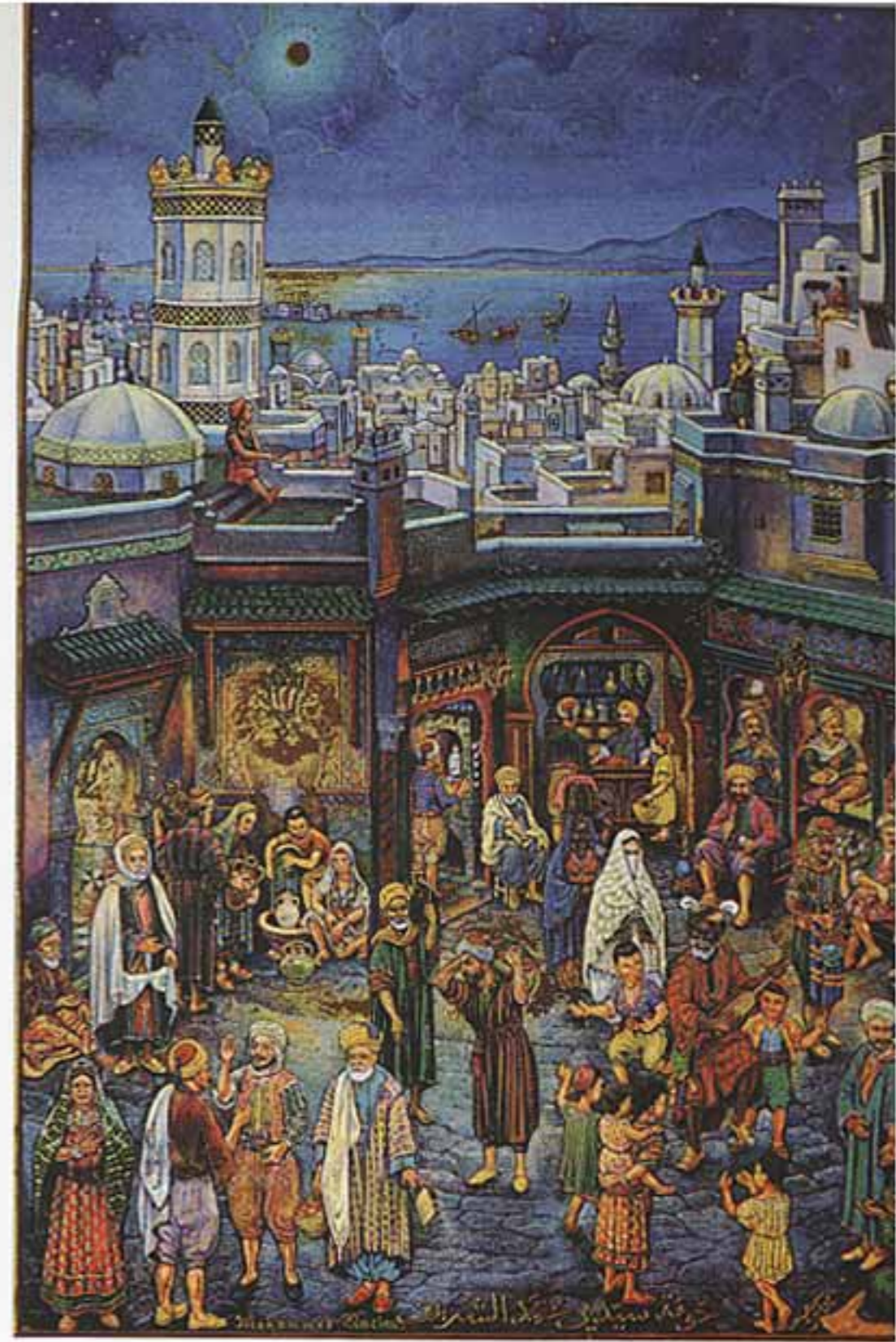

(۱۲۲) در خانه‌های زایشی فضای درونی و بیرونی با ایوان پارکی که مانند نوعی فضای انتقالی از بیرون به داخل خانه عمل می‌کند به هم مرتبط می‌گردد.

۱۶) پشت‌بام خانه‌ها در محله کازبا، الجزیره

بگذار چنان از خواب بربایم
که کوچه‌های شهر
حضور مرا دریابند (احمد ناهید)

۱۵) مینیاتوری از محله‌ای در الجزیره

کنیم که در آنها انسان بتواند شگفت‌زدگی، اکتشاف، تفکر، آرامش و لذت زندگی را همان‌طور که از طریق موسیقی و شعر می‌تواند تجربه کند»^۵
او خود در مورد طرح مجتمع مسکونی روکو در کوبه در تلفیق با طبیعت چنین گفته است: «تعداد ۲۰ واحد در طول شیب جانمایی شده‌اند. به طوری که تراس‌های خصوصی را به وجود آورده‌اند که از جهات گوناگونی مشرف به اقیانوس است، من انتظار دارم زندگی در این واحدهای خصوصی در اطراف تراس‌ها متمرکز شود و موقعیتی را برای ارتباط برقرار کردن با طبیعت به وجود آورند»^۶ ■

نگذاشته و آنچه از آنها برآید مانده، خاک و انبوهی از درختان سبز است، در عوض ما در شهرهای جدید و خصوصاً در بخش ورودی آنها برای وارثانمان، انبوهی از مصنوعات ساختمانی جدید که متأسفانه در هزاران سال آینده نیز به طبیعت باز نمی‌گردند باقی گذاشته‌ایم.
«تادائو آندو» معمار ژاپنی در خلق آثار خود به حس فضا برگرفته از آیین و دیدگاه‌های سنتی شرقی که بیانگر خلوص، سادگی و سکوت و همواره در پی تلفیق با طبیعت و بهره‌گیری از نور و باد است وفادار مانده، او در مورد معماری چنین می‌گوید:

«معماری بیان‌کننده یک نظام فکری مستقل است. معمارانه فکر کردن تنها کنار آمدن با شرایط بیرونی یا حل مشکلات عملکردی نیست. من اعتقاد پیدا کرده‌ام که معماران باید خودشان را برای طرح کردن سوالات بنیادی به‌پروانند تا بتوانند به تصورات شخصی معمارانه خود آزادی عمل بدهند و بتوانند انسان‌ها، زندگی، تاریخ، سنت‌ها و اقلیم را در نظر بگیرند ما باید فضاهای معمارانه‌ای خلق

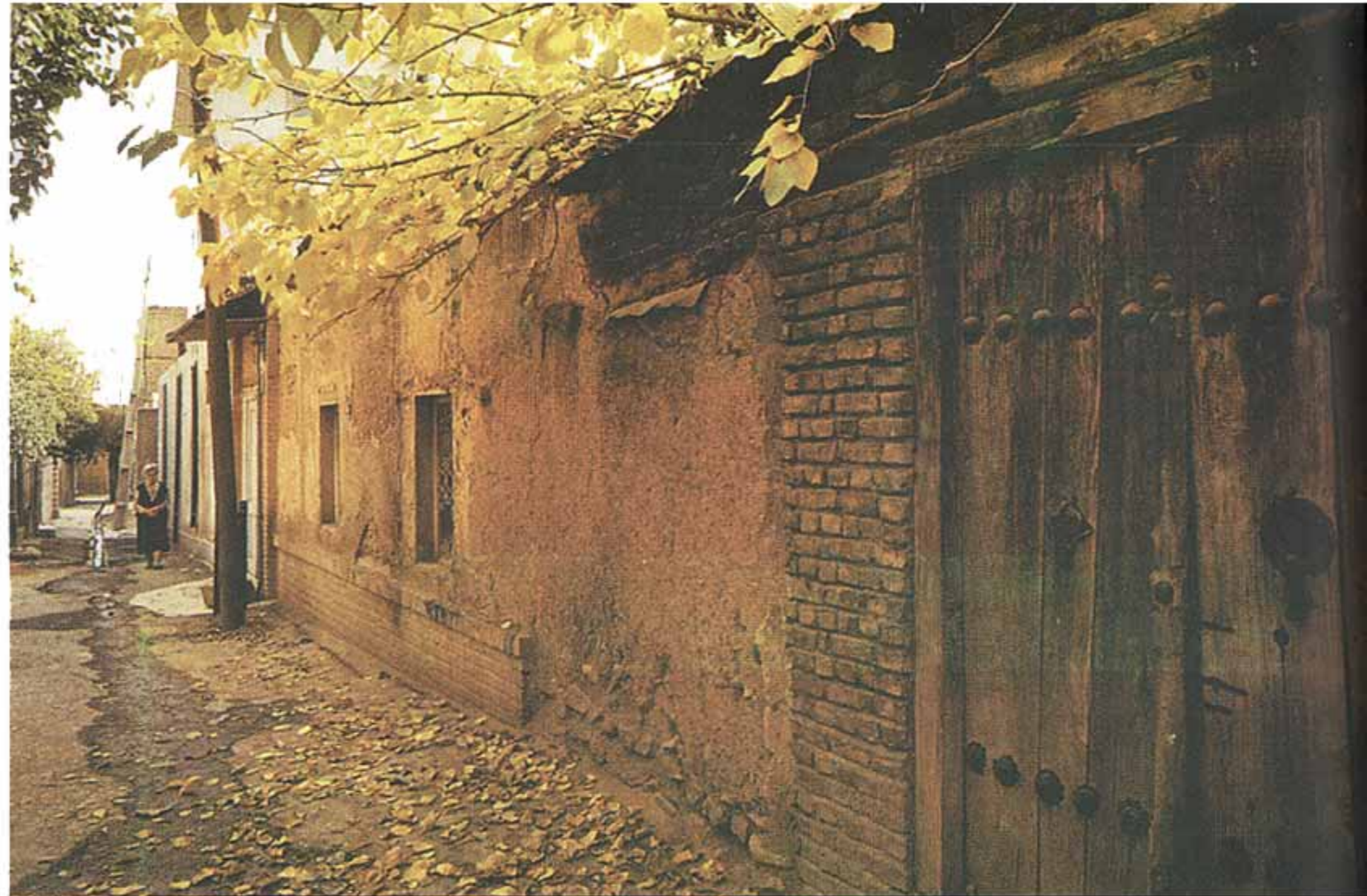
▲ دکتری معماری DPLG از دانشگاه UPA تولوز فرانسه، استادیار دانشکده معماری، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران
▲ کارشناس ارشد معماری از دانشگاه تهران، عضو هیئت علمی گروه معماری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران جنوب

۱۷) نقاشی جهانگرد ژاپنی از پام خانه و محله الجزایری

۴۰ مجتمع مسکونی روگو در گوته (آندائو آندو)

۱۸۵۱ خانه‌ها در کوجه‌یاشی در ویک

پی‌نوشت:

- ۱- داراب دیا و امیرهوننگ اردلان. جهان آینه‌ها، نشریه معماری و شهرسازی، شماره ۸۱- ۸۰، بهار و تابستان ۱۳۸۴، ص. ۹۴.
- ۲- نجم‌الدین پمات، شهر اسلامی، ترجمه حسین حبیبی و منیره اسلامبولچی، نشر سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، زمستان ۱۳۶۹، ص. ۱۳۳.
- ۳- دانشتشی‌هایی درباره زبان، معماری، مرکز فرهنگی و اطلاع‌رسانی سفارت ژاپن در تهران، صص. ۲ و ۳.
- ۴- نادر اردلان و لانه بختیار، حس وحدت، ترجمه حمید شاهرخ، نشر خاک، ۱۳۸۰، ص. ۷۳.
- 5- Tadao Ando, Werner Biaser, Mario Bolta, Sketches, Dec 1989, P. 16.
- ۶- نک به پی‌نوشت شماره ۵، ص. ۶۱.

منابع تصاویر:

- ۱- Kajima, Monthly journal, Japan, May 1992.
- ۲- نک به منبع شماره ۱.
- ۳- نصراله کسرائیان و کامران افشارزادری، معماری ایران، موسسه نشر آگه، زمستان ۱۳۸۱.
- 4- Kajima, Monthly journal, Japan, March, 2001.
- ۵- حسین سلطان‌زاده و مریم‌دخت موسوی روشانی، گنجنامه، خانه‌های کاشان، مرکز اسناد و تحقیقات دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۷۵.
- ۶- نجم‌الدین پمات، شهر اسلامی، ترجمه حسین حبیبی و منیره اسلامبولچی، نشر سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، زمستان ۱۳۶۹.

۷- نک به منبع شماره ۶

- 8- Sid ahmed baghli, Mohammed racim, Miniaturi Ste Algerien, Entreprise National du Livre, Alger, 1984.
- ۹- ا. ه. گورگیان، ژ. م. سیکر، باغ‌های خیال، هفت قرن مینیاتور ایران، ترجمه پرویز مرزبان، نشر و پژوهش روز فرزاد، تهران، ۱۳۷۷.
- ۱۰- نک به منبع شماره ۳.
- ۱۱- افشین بختیار، ایران و ایرانیان، انتشارات یساولی، ۱۳۷۷.
- 12- Living now, NHK, Japan, May 1990.
- 13- Mizuno, Katsuhiko, Landscape For Small Spaces, Japanese Courtyard Gardens, Kodansha International, 2002.

۱۴- نک به منبع شماره ۱۳

۱۵- نک به منبع شماره ۸

۱۶- نک به منبع شماره ۶

- 17- Guinji Misao, Arabian Dream, Daiwa, Japan, Oct 1991.
- ۱۸- نصراله کسرائیان و حمیده ذوالفقاری، تهران، نشر روزنه‌کار، ۱۳۷۹.
- ۱۹- نک به منبع شماره ۱۸.
- ۲۰- تیما طالیان، مهدی انسی، سیما نی‌زاده، مجتمع مسکونی، نشر آهنگ قلم، زمستان ۱۳۸۵.
- ۲۱- نک به منبع شماره ۱۲.

تصویر اول خانه‌ای قدیمی در پوشهر از کتاب معماری ایران، نصراله کسرائیان، کامران افشارزادری

۲۱۱ کانون خانواده

۱۸۵۲ یک ساختمان مسکونی در تهران

Special Issue: **Architecture & House**

4 **Prologue** ■ *Mostafa Kiani*

6 **A Preface on Social Sustainability in Housing** ■ *Iman Raeisi, Mostafa Abbaszadegan, Abolfazl Habibi*

12 **Comparative Analysis of Flexibility in the Iranian and Japanese Architecture of Housing** ■ *Alireza Einifar, Hamid Reza Shayan, Mohammad Gharipour*

20 **Design with the Climate in Housing Environments: An Analysis in Northern Cyprus** ■ *Derya Oktay, translated by Seyed Bagher Hosseini, Fateme Nasabi, Mehdi Akhlaghi*

24 **The House, Heir of Memories for Generations** ■ *Mohammad Mehdi Mahmoudi, Niloufar Nikghadam*

30 **House Design in the Architecture of Rasem Badran** ■ *translated by Narges Moraveji*

34 **Japanese Contemporary Houses** ■ *Rob Gregory, Yuki Sumner, translated by Banafsheh Biglari*

40 **Sociopolis, Project for a City of the Future** ■ *edited & translated by Elnaz Sabouri*

48 **Flexibility in the Design of Optimum Housing** ■ *Farnaz Borhani Darian*

54 **House Design Practices in Iran Contemporary Architecture**

70 **House Design Practices in World Contemporary Architecture** ■ *edited & translated by Hamid Hosseinmardi, Narges Moraveji*

86 **Environment and Self-Sufficient Housing** ■ *Arezo Sadoughi, Seyed Majid Mofidi Shemirani*

92 **Quality in Project Management** ■ *translated by Seyed Hossein Dianat*

96 **Acoustics in the Halls** ■ *Zahra Ghiabakloo*

102 **Pathology of Mass Production of Housing: A Case Study of High-rise Building in Tehran Districts** ■ *Mojtaba Rafieian, Kimia Hadadan*

108 **The Necessity to Review Housing Policies** ■ *Abbas Foulad, Jalal Kamrannia*

112 **Decaying Urban Fabrics and the Policies of Improvement of Housing Quality** ■ *Seyed Reza Shafiei Nasab, Faranak Kolabi*

120 **A Conversation with Seyed Mohammad Beheshti**

124 **A Panel on House Design in Iran** ■ *Ali E'ta, Hamid Hosseinmardi*

130 **In Architectural World** ■ *edited & translated by Fatemeh Nasabi*

134 **Self-Sufficient House** ■ *Mohammad Khabazi*

138 **Reports**

142 **Book** ■ *Banafsheh Biglari*